

Viggo Hørup, fremhævede i sin anklagetale, at det særlige i sagen var, at de tiltalte — specielt Hall — havde villet unddrage sig rigsdagens kontrol, og ikke blot dette at de havde afholdt ubevilgede udgifter. Han sagde herom bl. a.:

„Med hensyn til straffespørgsmålet behøver jeg ikke her gå ind på en undersøgelse af, om afholdelsen af en ubevilget udgift, der ikke efterbevilges, i og for sig er en strafbar handling . . . det er givet; at sagen ikke foreligger således, at der er tale om en blot og bar afholdelse af en ikke bevilget udgift; men således som sagen her foreligger, har ministeren gennem flere år tilsidesat repræsentationens grundlovs-mæssige stilling. Selv om man ikke vil erkjende, at den blotte afholdelse af en ubevilget udgift, der bagefter nægtes, må medføre straf, er forholdet dog et andet, når grunden til, at en minister har afholdt udgifter på egen hånd, netop er den, at han har villet omgå og har anlagt sin administration på at frigøre sig fra rigsdagens indfyldelse, således som tilfældet er her“. (Rigsretstidende, 3. sag, 1877, p. 199-200).

Forsvareren gjorde navnlig gældende, at den oprindelige bevilling var af kalkulatorisk karakter, hvorfor der ikke var nogen konstitutionel nødvendighed for at opnå til-lægsbevilling til overskridelser, og at over-skridelserne i denne sag ikke var af anden beskaffenhed end de utallige overskridelser, der var kommet frem i tidens løb og var blevet godkendt af rigsdagen (p. 217 ff, 227 ff.). En tilsidesættelse af rigsdagen kunne der kun være tale om, hvis ministeren havde kunnet standse byggearbejdet for at gå til rigsdagen, det vil sige, hvis der havde været et valg mellem at fuldende bygningen og at lade stå, hvad der var bygget. Dette sidste var fornuftigvis en umulighed (p. 276).

I sin afgørelse fremhævede rigsretten, at det hverken var på den blotte overskridelse eller på selve overskridelsens beskaffenhed, Halls ansvar søgtes begrundet, men på dette, at han forsætligt skulle have tilside-sat bevillingsmagtens myndighed ved ikke rettidigt at henvende sig til rigsdagen i an-ledning af overskridelserne. Rigsretten fandt ikke, at Hall havde pådraget sig noget an-svar i så henseende. Den fandt, at han måtte gå ud fra, at den påbegyndte teater-bygning skulle fuldføres på fyldestgørende

måde og så vidt muligt til den i loven fast-satte tid, selv om det viste sig ikke at kunne ske for den fastsatte sum, og han havde derfor været beføjet til at forudsætte, at efterbevilling til sin tid ikke ville blive ham nægtet. Det anførtes endvidere i dommen, at det ofte havde været nødvendigt at tage stilling til forslag om afvigelser fra bygge-planen straks når de fremkom, og at mini-steren således ikke havde været i stand til rettidigt at fremlægge tilstrækkeligt be-stemte og motiverede forslag til bevilling på fremtidige overskridelser (p. 354). Re-sultatet blev derfor frifindelse både for straf og erstatningspligt.

Således som forfatningssystemet var under grundloven af 1866, må de retlige syns-punkter, hvorpå denne rigsretsdømme hviler, siges at være gået ind som bestanddel af da gældende dansk forfatningsret. Det kan efter min mening ikke anføres herimod, at det eller de partier, der havde flertal i folketinget, var af en anden mening, så længe de ikke havde mulighed for at sætte deres opfattelse igennem ved hjælp af ny lovgivning eller grundlovsændringer.

4. *Forsøg på lovgivning i tiden indtil 1910.* Forsøg på at regulere forholdet ved lovgivning om ministres ansvar blev gentagne gange gjort, men mislykkedes som følge af uoverensstemmelser mellem folketingets og landstingets flertal. I store træk var stand-punkterne følgende: Folketingets flertal krævede ubetinget erstatningspligt for afholdelse af en udgift, som rigsdagen ikke godkendte, og strafansvar, når ministeren havde haft til hensigt at unddrage udgifts-afholdelsen fra rigsdagens beslutning eller havde handlet med bevidsthed om, at han ikke ville kunne få udgiftsbeløbet bevilget. Landstingets flertal ville ikke anerkende en så vidtgående erstatningspligt og krævede straffrihed, hvis der havde foreligget „en ved statsstyrelsens nødvendige førelse fremkaldt nødvendighed“.

Baggrunden for denne modsætning var muligheden for at benytte bevillingsnæg-telse som politisk våben og middel til at tvinge en minister til afgang. Efter folke-tingsflertallets formulering ville en minister have pådraget sig strafansvar, hvis det havde stået ham klart, at folketinget af politiske grunde, uden sammenhæng med udgiftens karakter, ville nægte bevilling.